

ΜΟΥΣΙΚΟΛΟΓΙΚΟΣ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΧΟΛΙΑΣΜΟΣ

έρευνα-κείμενα:

Νίκος Ανδρικός
Επιστημονικά υπεύθυνος ΚΕ.Σ.Α.Μ
δρ. Μουσικολογίας

Στο πλαίσιο του προγράμματος *Πέλαγος Πολιτισμού*, το οποίο εκπονήθηκε υπό την αιγίδα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και με την συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συμπεριλήφθηκε ένα σύνολο δράσεων, που αφορούσαν στο μουσικό πολιτισμό (λόγιο και λαϊκό) της ευρύτερης περιοχής. Την υλοποίηση του εν λόγω εγχειρήματος ανέλαβε το *Κέντρο Σπουδών Ανατολικής Μουσικής του Αναγνωστηρίου Αγιάσου*, πραγματοποιώντας σειρά συναυλιών -σε τρεις διακριτές θεματικές ενότητες- στα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου. Πιο συγκεκριμένα, οι δράσεις έλαβαν χώρα κατά την περίοδο 2013-14 μέσω της διοργάνωσης-υλοποίησης εννιά συναυλιών, σε Λέσβο (Δημοτικό Θέατρο Μυτιλήνης, Αναγνωστήριο Αγιάσου), Χίο (Ομήρειο, Citrus, Καλιμασιά), Σάμο (Μαυρογένειος Σχολή, Γυμνάσιο Καρλοβάσου) και Ιακάρια (Άγιος Ιωάννης Ραχών), που αφορούσαν στους εξής θεματικούς άξονες :

- α). **Μεσοπολεμικό αστικο-λαϊκό τραγούδι,**
- β). **Ζεϋμπέκ(ικα),**
- γ). **Ελαφρά-δυτικότεροπα Σμύρνης.**

Έτσι, όσον αφορά στην πρώτη θεματική, ζητούμενο αποτέλεσε η μελέτη, προσέγγιση και έπειτα απόδοση ενός αντιπροσωπευτικού ρεπερτορίου από την ευρύτατη δισκογραφική παραγωγή των 78 στροφών κατά την μεσοπολεμική περίοδο, που αποτέλεσε καρπό λαϊκής μουσικής έκφρασης και προερχόταν από επιτελεστικά περιβάλλοντα των αστικών χώρων της εποχής. Σε σχέση με το είδος των *Ζεϋμπέκ* εκείνο που παρουσίασε περισσότερο ενδιαφέρον ήταν η διερεύνηση και στη συνέχεια αποτύπωση του τρόπου με τον οποίο το εν λόγω δημόδες μουσικό ιδίωμα της Μικρασιατικής υπαίθρου αποτέλεσε- ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα για την πόλη της Σμύρνης, αλλά και του ελλαδικού χώρου μετά το 1922 και την ανταλλαγή των πληθυσμών- πηγή μορφολογικής και αισθητικής αναφοράς τόσο για λαϊκές, όσο και για λόγιες μορφές δημιουργικής έκφρασης σε περιβάλλοντα μάλιστα αστικά. Η τελευταία δε θεματική αφορά σε ένα «υβριδικό», θα 'λεγε κανείς, ρεπερτόριο το οποίο αναπτύχθηκε στη Σμύρνη κατά τις δύο πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα εκ μέρους Σμυρνίων δημιουργών και έφερε ως κυρίαρχο στιλιστικό του

χαρακτηριστικό τη διάθεση σύγκρασης της ευρωπαϊκής μουσικής κληρονομιάς με την αντίστοιχη λυρική διάθεση του χώρου της Ανατολής.

Για να καταστεί εφικτή η εκπόνηση του παραπάνω εγχειρήματος συστάθηκε ειδικό εργαστήριο το οποίο λειτουργήσε στο περιθώριο του προγράμματος σπουδών του ΚΕ.Σ.Α.Μ κατά την ακαδημαϊκή περίοδο 2013-14, με σκοπό την προσέγγιση, μελέτη και εν τέλει την επιτελεστική απόδοση-αποτύπωση του εν λόγω ιστορικού υλικού. Η συγκεκριμένη ομάδα αποτελείται από τα εξής μέλη του ΚΕ.Σ.Α.Μ :

Νίκο Ανδρικό (λάφτα, σάζι, βιολοντσέλο, φωνή)

Γιάννα Μαϊστρέλλη (βιολί)

Αλέκο Καφούνη (σαντούρι, λάφτα, σάζι)

Στρατή Σκουρκέα (κρουστά, σάζι, μπαγλαμά, μαντολίνο)

Βασίλη Κουζινόγλου (κιθάρα)

Μαρία Σεϊτανίδου (φωνή)

Γιώτα Μαϊστρέλλη (φωνή)

Η επιλογή του κατάλληλου ρεπερτορίου υπήρξε πρωταρχική ανάγκη αναφορικά με το σχεδιασμό του όλου εγχειρήματος, καθώς τα κομμάτια που επρόκειτο να αποδοθούν θα έπρεπε συγχρόνως να είναι αντιπροσωπευτικά του ιστορικού μεγέθους από το οποίο είχαν αντληθεί, αλλά επίσης και να δύνανται να αποτελέσουν ένα –σε συνάφεια με τα υπόλοιπα επιλεγμένα της ίδιας κατηγορίας- υλικό, κατάλληλο για επιτέλεση σε πρότυπα καθαρά συναυλιακά, και άρα χωρίς τη δυνατότητα δυναμικού μοντέλου διάδρασης-ανατροφοδότησης με το κοινό. Τα παραπάνω, όπως είναι φυσικό, απαίτησαν την ύπαρξη ενός ευρύτατου οργανολογίου, ώστε να καταστεί δυνατή η δόμηση διαφορετικών τύπων ορχήστρας, κατάλληλων να αποδώσουν ερμηνευτικά ένα ευρύτατο και σε αρκετές περιπτώσεις, ετερόκλητο υφολογικά και αισθητικά φιλολογικό υλικό.

Βάσει αυτής της λογικής δομήθηκαν οι εξής τύποι ορχήστρας :

Μεσοπολεμικά αστικά:

α). Σαντούρι, βιολί, κιθάρα, λάφτα, κρουστά

β). βιολί, λάφτα, κρουστά

γ). Σαντούρι, βιολί, κιθάρα, κρουστά

Ζεϋμπέκ(ικα):

α). Divan Saz, Çöğür, cura saz

β). δύο λάφτες, βιολί, κρουστά

γ). Σαντούρι, βιολί, κιθάρα, λάφτα, κρουστά

δ). Σαντούρι, βιολί, κιθάρα, λάφτα, μπαγλαμάς

Ελαφρά-δυτικότερα Σμόρνης:

α). Σαντούρι, βιολί, κιθάρα, βιολοντσέλο, μαντολίνο

β). Σαντούρι, βιολί, κιθάρα, μαντολίνο

γ). Σαντούρι, βιολί, κιθάρα, κρουστά

Επίσης, και ειδικά σε σχέση με την υφολογική ιδιαιτερότητα των εν λόγω μουσικών ειδών, ο ρόλος της φωνής υπήρξε καιρίος και καθοριστικός, μιας και στο εν λόγω ρεπερτόριο η φωνή κατέχει κεντρικό-κυρίαρχο ρόλο σε επίπεδο ερμηνείας και έκφρασης.

Τέλος, θα πρέπει να ειπωθεί πως αναμφίβολο σημείο μελέτης και αναφοράς υπήρξαν οι πρωτότυπες ιστορικές ηχογραφήσεις των κομματιών, η αισθητική-υφολογική ανάλυση και κατανόηση των οποίων αποτέλεσε καθ' όλη την πορεία της διαδικασίας, αυτονόητο προαπαιτούμενο έστω και για τη στοιχειωδέστερη εκτέλεσή τους. Ωστόσο, η όλη προσπάθεια δεν αριεστήκε στην ασφάλεια που θα παρείχε η στατική-αντιγραφική αναπαραγωγή του εν λόγω υλικού -μέσω μιας ακόμα πιστής επανεκτέλεσής του κατά τα λαογραφικά πρότυπα-, όπως επίσης δε βρήκε εκφραστική οντότητα σε μια επιδερμικού τύπου διασκευαστική διαχείριση των *συμβεβηγόντων* που το συνοδεύουν. Αντίθετα, αποπειράθηκε τη διείσδυση στο βαθύτερο -πέρα από το τεχνικό- ουσιαστικό του περιεχόμενο, με απώτερη προσδοκία την επίτευξη μιας ρέουσας, βιωμένης και ενεργειακά μεστής, επικαιροποιημένης αναδιατύπωσής του.